

УДК 338:434:439.01

О. С. ЛЕСНАЯ

ШЛЯХИ РОЗБУДОВИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ

Розглянуто шляхи ефективної співпраці між органами державної влади, громадськості та бізнесу для вирішення продовольчих проблем, які стоять перед закладами соціальної сфери, та розбудови сільськогосподарської галузі області.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, соціальна сфера, державне замовлення.

In the article the considered ways of effective collaboration between public, public and business authorities for the decision of food problems which stand before establishments of social sphere and alteration of agricultural industry of region.

Key words: agricultural enterprise, social sphere, state order.

На сьогодні в Україні існує велика кількість сільськогосподарських підприємств, які залишені на призволяще через відсутність державної підтримки, неопрацьованості механізмів фінансування та наявності потужного конкурентного середовища, а саме радгоспи і колгоспи опинились в скрутному становищі і змушені припинити свої існування.

Питанням розбудови сільськогосподарського виробництва присвячено праці таких відомих учених, як Л. Анічина, І. Брюховецького, В. Горкавого, А. Дегтяра, В. Зінов'єва, В. Зіновчука, М. Зубця, О. Крисального, В. Липчука, М. Лобаса, І. Лукінова, П. Макаренка, А. Македонського, В. Мартянова, М. Маліка, Л. Мельника, О. Онищенко, П. Саблука, В. Ситника, М. Соловйова, З. Шияна, Ю. Шпака, О. Ульяновченка [1–6].

Але, на жаль, недостатня увага приділена прямій державній підтримці розвитку сільськогосподарських підприємств, неопрацьовано механізм ефективної взаємодії між сільськогосподарськими комплексами і місцевими адміністраціями з метою задоволення потреб у продуктах харчування підприємств соціальної сфери регіону.

Метою статті є розкриття механізму державної підтримки у створенні експериментальних сільськогосподарських підприємств, основною метою діяльності яких буде задоволення потреб у продуктах харчування підприємств соціальної сфери регіону: дитсадки, школи, лікарні, дитячі табори, будинки ветеранів тощо.

За часів Радянського Союзу в Харківській області було сформовано потужну сільськогосподарську інфраструктуру, яка була спрямована на задоволення потреб у продуктах харчування жителів міста Харкова. Сюди можна віднести птахівництво, м'ясну, молочну та плодоовочеву продукцію. Достатньо високого розвитку в Харківській області завдяки природно-кліматичним умовам, на думку автора, отримала плодоовочева галузь (радгоспи “Перемога”, “Люботинський”, “Червона нива”, “Селекційне”), де основними напрямками

діяльності було вирощування яблук, груш, слив, вишень, смородини, малини, чорнополідної горобини тощо. Не останню роль у цьому напрямку відіграла селекція нових сортів, що забезпечувало підвищення врожайності, збільшення доходів, підвищення рівня задоволення потреб споживачів у екологічно чистих поживних і більш дешевих продуктах харчування, що пов'язано зі зменшенням витрат на транспортування та зберігання результатів праці агропромислового комплексу Харківської області. Частина готової продукції спрямовувалась на забезпечення соціальної сфери міста та області: школи, дитсадки, лікарні тощо. Потреби міста в м'ясній і молочній продукції харчування, також значною мірою задовольнялись завдяки місцевим потужностям. Крім того, ці радгоспи мали розгалужену матеріально-технічну базу і забезпечували роботою велику кількість населення.

Постають питання: чому збудоване, відпрацьоване, соціально необхідне господарство з розвинутою структурою та інфраструктурою знаходиться в занепаді? Радгоспи закриті, сади не обробляються, поля заросли бур'яном, люди безробітні, будівлі інфраструктури розвалюються. Чому, маючи потужний природно-кліматичний ресурс, харків'яни споживають привозну продукцію, іноді сумнівної якості, але, безсумнівно, значно дорожчу порівняно з місцевою?

Відповідь очевидна – це брак фінансових ресурсів і зацікавленої сторони в розбудові та відновленні зруйнованого господарства. Без справжнього господаря держава не в змозі розвинути господарський комплекс. Приватний бізнес самотужки не впорається із поставленим завданням через брак фінансів і спеціалістів необхідної кваліфікації. Приватні інвестори також не достатньо зацікавлені через брак гарантій повернення вкладених грошей і невпевненості в отриманні середньої норми прибутку на вкладений капітал. Лише в тісній співпраці між державною владою, регіональною владою, представниками місцевого самоврядування, громадськості та бізнесу можливо вирішення даної складної багатофакторної та багаторівневої проблеми.

Було б доцільно на базі радгоспів “Перемога”, “Люботинський”, “Червона нива”, “Селекційне” та ін. створити експериментальні сільськогосподарські виробництва. Суть експерименту має зводитися до такого: на рівні області створити низку сільськогосподарських підприємств, яким надати допомогу на державному і регіональному рівнях. На продукцію цих підприємств має формуватися обласне замовлення для організацій соціальної сфери області: шкіл, дитсадочків, лікарень, домів ветеранів, санаторіїв тощо.

Поставка продуктів харчування в соціально значущі об'єкти повинна відбуватись без оплати або за достатньо низькими цінами. Це спричинить до розширення продуктів харчування цих закладів і зниження їх витрат. Мінімальні ціни на рівні собівартості встановлюються в разі необхідності забезпечити рентабельність роботи сільськогосподарського підприємства.

Обласне замовлення на сільськогосподарську продукцію має формуватися з урахуванням виробничих потужностей, природно-кліматичних умов, початком плодоношення різних плодових дерев. У замовлення має входити м'ясна, молочна, овочева, плодово-ягідна продукція.

Вважається за доцільне залишити таким господарствам можливість продавати надлишки продукції на ринку за ринковими цінами. Це підвищить рівень доходів сільськогосподарських підприємств, сприятиме зростанню продуктивності праці, надасть додаткові можливості для розширення виробництва.

Для підвищення ефективності роботи підприємства та сприяння надходжень додаткового капіталу, автор пропонує створити їх у формі акціонерних товариств відкритого типу, де власником-розпорядником контрольного пакету акцій буде обласна адміністрація, в разі потреби буде опрацьовано механізм передачі частини контрольного пакету акцій місцевій адміністрації. Інші акції повинні надходити до вільного продажу, можливе їх розміщення серед працюючих, громадських та підприємницьких організацій.

Контроль за діяльністю цієї організації повинен відбуватися на регіональному рівні. Фінансовий капітал для започаткування справи формується з уставного капіталу акціонерного товариств, обласної фінансової допомоги сформованої за рахунок коштів від реалізації муніципальних цільових облігацій державних кредитів і цільових кредитів Українського державного фонду підтримки селянських (фермерських) господарств.

У разі нестачі фінансових активів, за умови економічного обґрунтування необхідності отримання кредиту місцева адміністрація або Український державний фонд підтримки селянських (фермерських) господарств виступлять гарантами і поручителями при отриманні кредитів таким підприємствам.

Керівник даного “експериментального сільськогосподарського виробництва” може бути вільнонайманим або призначеним на посаду.

Для забезпечення реалізації даного проекту Головне управління економіки Харківської області повинен розробити довгостроковий бізнес-план по розбудові таких експериментальних сільськогосподарських виробництв, в яких визначаються учасники, перелік підприємств, які можуть взяти участь у проекті, економічна і соціальна вигода для області від запроваджуваного проекту, необхідні умови. Визначаються і економічно обґрунтовуються економічні стимули, державного і регіонального рівня для участі в проекті. До плану мають входити такі заходи: опрацювання і економічне обґрунтування економічної і соціальної вигоди від надання податкових пільг і стимулюючої амортизаційної політики; контроль і координація впровадження проекту, розвитку сільськогосподарського підприємства, взаємодія в межах ефективного соціального партнерства влади, громадськості та бізнесу; координація ефективної співпраці між державним, місцевим і регіональним рівнем для реалізації проекту; формування на обласному рівні державного замовлення на продукцію таких підприємств для соціальних закладів і контроль за його виконанням.

Для розширення обсягів залучення приватного капіталу можливо на обласному рівні запровадити випуск державних або муніципальних цільових облігацій саме на реалізацію цього проекту з послідовним спрямуванням грошей у сільськогосподарське виробництво. Велику роль мають відіграти соціальна реклама і наявність державних гарантій, що сприятиме притоку приватних капіталів.

На регіональному рівні ефективним буде створення регіональної лізингової компанії з надання сільськогосподарської техніки та обладнання господарюючим суб'єктам у довгостроковий лізинг, для учасників експерименту можливо розробити пільгові умови. На думку автора, це приведе до зниження витрат виробництва, розширення її матеріально технічної бази, підвищення врожайності і продуктивності праці. Крім того, враховуючи наявність єдиного координаційного центру, впровадження проекту на обласному рівні здається можливим спільне володіння і користування новими машинами, тракторами, комбайнами, устаткуванням, технологічними лініями, об'єктами інфраструктури, що також розширить матеріально-технічну базу та надасть додаткові можливості для підвищення ефективності праці.

Для ефективної діяльності цих експериментальних підприємств доцільно створити на загальнодержавному рівні такі умови.

1. Кожному експериментальному сільськогосподарському підприємству необхідно надати податкові канікули, терміни яких мають обраховувати залежно від можливих очікувань отримання врожаю від сільськогосподарських виробництв, але не менше ніж три роки.

2. Звільнити від податку на додану вартість і місцевих податків та зборів продукцію, яка поставляється за обласним замовленням у підприємства соціальної сфери – дитсадки, школи, лікарні (ця умова використовується в разі платного постачання продуктів харчування).

3. Не обкладати податком ту частину прибутку, яка йде на розширення виробництва, на придбання нового обладнання, машин, устаткування, на інноваційні нововведення, закупівлю нових сортів дерев і рослин нових порід худоби.

4. Опрацювати механізм державної підтримки розвитку і селекції нових порід худоби і сортів рослин, які відбуваються в цих підприємствах.

5. Місцевою адміністрацією опрацювати умови і терміни передачі землі в довгострокову арену, здійснювати контроль за провадженням, виконанням бізнес-плану на місцях, звітувати обласній державній адміністрації за ходом виконання програми на місцях.

6. У разі необхідності під час відновлення господарства або у випадку сезонних робіт, пов'язаних з посадкою, обробленням і збором врожаю, виділяти працівників зі складу безробітних, які знаходяться на обліку в місцевих центрах зайнятості.

7. Місцевій адміністрації формувати замовлення на продукцію сільськогосподарського виробництва: овочі, фрукти, ягоди, м'ясо, молоко, молочна продукція, для соціальних закладів міста (дитсадки, школи, лікарні, інтернати, дома ветеранів, дитячі табори тощо). Замовлення має формуватися, виходячи з потреб закладу та сезонних можливостей виробництва. У подальшому формується обласне замовлення на продукцію таких експериментальних виробництв.

8. На початку року підписувати договір, де повинні обговорюватися права і обов'язки сторін, суб'єкти споживання, обсяги поставок помісячно по кожному виду товару, умови поставок, можливі форс-мажорні обставини.

9. Місцева адміністрація повинна сприяти розробці інфраструктури господарства – передача в користування складських приміщень, тарного

обладнання, підприємств, пов'язаних із обробкою і постачанням продукції до кінцевого споживача.

Вважаємо, що запропоновані рекомендації та механізми створення експериментальних сільськогосподарських виробництв матимуть корисний результат для відновлення сільськогосподарських виробництв області, агропромислового комплексу регіону, що сприятиме підвищенню рівня задоволення потреб споживачів у продуктах харчування, приведе до появи великої кількості нових робочих місць і в результаті матиме соціально-економічний ефект для розвитку регіону.

Література:

1. Горкавий В. К. Управління ресурсами праці в аграрній сфері / В. К. Горкавий // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2005. – Вип. 1 (10). – С. 160–164.
2. Дегтяр А. О. Інформаційна підтримка державно-управлінських рішень щодо розвитку аграрної сфери регіону : у 2 ч. / А. О. Дегтяр // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2003. – № 2 (17). – Ч. 2. – С. 19–23.
3. Лисицький А. Структурний розвиток сільського господарства в Україні : А. Лисицький, М. Соломко // Економіка України, 2006. – № 12. – С. 54–61.
4. Механізми ефективного розвитку економіки аграрної сфери АПК України [монографія] / Л. М. Анічин [та ін.] ; ред. Л. М. Анічин. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2006. – 296 с.
5. Соловйова Н. Формування системи державного планування розвитку сільського господарства України / Н. Соловйова / Економіка України. – 2010. – № 8. – С. 11–20.
6. Шпак Ю. В. Роль держави у регулюванні аграрного сектора економіки / Ю. В. Шпак // Економіка та держава. – 2010. – № 3. – С. 107–110.

Надійшла до редколегії 22.11.2010 р.